

УДК 656.07:334.012.61-022.51(045)

Мізюк С. Г.
кандидат економічних наук, доцент
Національного авіаційного університету
Рак А. В.
магістр
Національного авіаційного університету

Miziuk Svetlana
PhD (Economics), Associate Professor,
Associate Professor in the Department of Air Transport Economics,
National Aviation University
Rak Alina
Master of Science in the Department of Air Transport Economics,
National Aviation University

НАПРЯМИ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ ТРАНСПОРТНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У сучасних умовах питання підвищення ефективності діяльності підприємств набуває особливої актуальності. На різних рівнях управління економікою цим питанням цікавляться як власники приватного підприємства, так і керівники держави. З огляду на інтереси різних суб'єктів економічних та соціальних відносин управління ефективністю діяльності підприємства вимагає сучасних підходів. Малий бізнес є одним з провідних секторів економіки країн з ринковою економікою, оскільки допомагає країні вирішувати такі важливі питання, як зайнятість населення, забезпечення ринку товарами та послугами щоденного вжитку, мобілізація фінансових та виробничих ресурсів, та може виступати основним фактором подолання соціально-економічних проблем населення. Однак, як відомо, на розвиток та діяльність малого бізнесу впливають вагомі фактори політичного, правового, організаційного, економічного характеру. Отже, у статті наведено основні джерела забезпечення конкурентоспроможності підприємств малого бізнесу, відповідно до чого запропоновано шляхи створення ефективної конкурентоздатної транспортної галузі та напрями управління ефективністю діяльності підприємств. Визначено поняття «ефективність». Розглянуто методи управління діяльністю підприємств. Виявлено основні проблеми функціонування підприємств малого бізнесу, зокрема в транспортній галузі.

Ключові слова: ефективність, управління, малий бізнес, конкурентоспроможність, транспортна галузь.

Вступ та постановка проблеми. Однією з основних категорій досягнення стратегічної мети розвитку підприємства є економічна ефективність, а її оцінювання є вагомим фактором майбутнього ефективного розвитку підприємства.

З розвитком ринкових відносин приділяється все більше уваги питанню ефективності функціонування підприємств малого бізнесу транспортної галузі за умов зростання конкуренції, збільшення рівня ризику та необхідності пристосування до швидких економічних змін макро- та мікросередовища. З цією метою та за умов інтеграції до міжнародної мережі й ефективного функціонування підприємств транспортної галузі 30 травня 2018 року схвалена «Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року», що визначає концептуальні засади формування та пріоритети реалізації державної політики в галузі транспорту, спрямовані на інтеграцію національної транспортної мережі до міжнародної, задоволення потреб населення в перевезеннях та покращення умов ведення бізнесу задля створення конкурентоспроможної та ефективної національної економіки [17].

Таким чином, всі перераховані фактори впливу стають основою визначення основних напрямів управління ефективністю діяльності підприємств малого бізнесу транспортної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у визначення сутності категорії «ефективність» зробили такі закордонні та вітчизняні вчені, як А. Сміт, Д. Рікардо, В. Петті, Ф. Кене, П. Друкер, П. Орлов, Т. Сініцина, В. Нусінов, В. Лямець, А. Тевяшев, А. Шеремет, Р. Сайфулін.

Істотний внесок у вивчення підприємств малого бізнесу зробили українські та зарубіжні науковці, зокрема А. Гринюк, З. Воронов, М. Дем'яненко, С. Румянцев, Р. Рудик, Б. Варналій, В. Кредісов, М. Хурса, Г. Цегелик, В. Грушко.

Економічні аспекти функціонування та розвитку підприємств транспортної галузі України розглядали та досліджували у своїх працях такі автори, як О. Ареф'єва, С. Мізюк, Є. Сич, І. Геєць, В. Загорулько, Ю. Кулаєв, В. Кислий, М. Андрієнко, В. Коба, С. Боняр, О. Ложачевська, О. Бакаєва, В. Грищенко, В. Степанова, В. Семенов.

Економічні проблеми, пов'язані з діяльністю автотранспортних підприємств, дослідили вітчизняні науковці, зокрема Є. Сич, Т. Здерєва, Н. Іванова, І. Новак, В. Когденко, О. Головніна, А. Кашканов, В. Ребедаїло, М. Гончаров, О. Жарова, І. Лавриков.

Звертаючи увагу на чисельність понять та визначень щодо ефективності діяльності підприємств, бачимо, що актуальною залишається проблема пошуку оптимальних напрямів управління ефективністю діяльності підприємства малого бізнесу автомобільного транспорту.

Метою статті є теоретичне дослідження проблем та перспектив розвитку підприємств малого бізнесу в умовах сьогодення, аналіз основних шляхів підвищення конкурентоспроможності підприємств малого бізнесу, пропозиція напрямів управління ефективністю діяльності малих підприємств транспортної галузі.

Результати дослідження. Ефективність є однією з основних категорій економіки, яка безпосередньо пов'язана з досягненням кінцевого результату розвитку підприємства. На сучасному етапі розвитку ринкових відносин

в Україні від підприємств вимагаються активні дії щодо підвищення ефективності їх діяльності. Ефективність діяльності підприємства є дуже важливою, тому що виявляє такі характеристики, як доцільність, результативність, якість та корисність його діяльності. Також вона показує співвідношення ефекту від усіх видів діяльності підприємства та сукупності витрат на досягнення цього ефекту.

О. Яценко зазначає, що категорія «ефективність» на рівні підприємства характеризує зв'язок величини отриманого результату діяльності підприємства із кількістю інвестованих або витрачених ресурсів під час виробництва. Підвищення ефективності можна досягти шляхом використання меншої кількості ресурсів для створення такого результату або за використання такої самої кількості ресурсів чи більшого випуску з відносно меншою кількістю ресурсів для створення більшого результату [20].

Поняття ефективності дуже тісно пов'язане з категорією «ефект», як зазначає В. Ячменьова, але їх необхідно чітко розрізняти. Ефект – абсолютний показник результату будь-якої дії чи діяльності. Він може бути як позитивним, так і негативним. Ефективність – відносний показник результативності, що може бути тільки позитивною величиною [19].

Названі вище науковці не надають однозначного визначення поняття «ефективність», тому П. Орлов і Т. Сініцина розуміють цю категорію як відношення ефекту (результату) до витрат або ресурсів, що були витрачені на його отримання, тоді як А. Шеремет, Р. Сайфулін, В. Нусінов, В. Лямець, А. Тевяшев трактують це поняття як досягнення певних результатів.

Отже, можна зробити висновок, що ефективність – це показник співвідношення ефекту та витрат на його виконання, що показує певний результат діяльності підприємства.

Оскільки підприємство є відкритою системою та діє в межах певної національної економіки, проблему ефективності його діяльності можна розглядати з позицій різних зацікавлених сторін.

На рис. 1 зображено різновиди ефективності як економічної категорії, які надає І. Ковальчук.

Рис. 1. Різновиди ефективності

Джерело: складено авторами на підставі джерела [9]

Економічна ефективність відображає відповідність витрат і результатів діяльності підприємства цілям та інтересам його учасників у грошовій формі.

Соціальна ефективність відображає відповідність витрат і соціальних результатів діяльності підприємства цілям та соціальним інтересам суспільства.

Екологічна ефективність відображає відповідність витрат і екологічних результатів інтересам держави та суспільства.

Завжди є спокуса оцінювання лише економічної ефективності на рівні підприємства як певної системи. Проте не слід забувати про те, що підприємство є відкритою системою, існує не ізольовано, його діяльність має бути гармонізованою із суб'єктами макро- та мікросередовища. На шляху до підвищення ефективності діяльності підприємства необхідно мінімізувати негативний вплив

зовнішніх факторів навколишнього середовища та економіки держави.

З огляду на це слід звернути увагу на методи управління діяльністю підприємства та розпочати з визначення категорії «управління». Згідно з В. Ячменьовою, управління – це складний та динамічний процес, який керований та здійснюваний людьми для досягнення поставленої мети. Після встановлення цілей управління необхідно знайти найбільш ефективні шляхи та методи їх досягнення. Отже, виникає потреба застосування арсеналу засобів, що забезпечують досягнення цілей управління, тобто методів управління [19].

Так, О. Ареф'єва визначає, що методи управління – це сукупність способів та прийомів впливу на колектив працівників та окремих виконавців задля досягнення встановлених цілей. За їх допомогою орган управління впливає на окремих працівників та підприємство загалом. Значення методів управління визначає їхню спрямованість на досягнення цілей у найбільш стислі строки за умов раціонального використання всіх видів ресурсів. Наявність прогресивних методів управління та вміле їх використання є передумовами ефективності управління [1].

О. Іванілов розрізняє методи управління, зображені на рис. 2. Між ними існують тісний зв'язок та взаємозалежність. Кожен метод має елементи заохочення та покарання.

Рис. 2. Методи управління діяльністю підприємства

Джерело: складено авторами на підставі джерела [7]

Д. Вачугов зазначає, що управління підприємством (організацією) спрямоване на людей, коло їх інтересів, передусім матеріальних. Отже, основою класифікації методів управління є внутрішній зміст мотивів, якими керується людина в процесі виробничої чи іншої діяльності [2]. Названі вище методи управління діяльністю підприємств органічно взаємопов'язані та використовуються не ізольовано, а комплексно. Проте саме економічні методи можна вважати провідними.

Економічні методи управління посідають центральне місце в системі наукових методів управління трудовою діяльністю людей, тому звертаємо увагу саме на ці методи. Оскільки на їхній основі встановлюється цільова програма господарського розвитку окремих підприємств та організацій, визначається такий режим роботи і такі стимули, які об'єктивно спонукають колективи й окремих працівників до ефективної праці. Організаційні методи створюють передумови використання економічних методів. Соціально-психологічні методи доповнюють організаційні та економічні й утворюють у сукупності необхідний арсенал засобів управління діяльністю підприємства, будь-якого суб'єкта підприємницької чи іншої діяльності.

В. Павленкова трактує поняття «економічні методи управління» як методи, які реалізують матеріальні інтереси учасників (працівників) виробничого процесу (або інших процесів) через використання товарно-грошових

відносин. Економічні методи управління ґрунтуються на дії економічних факторів ринкової економіки, їм належить провідне місце в системі методів управління господарською діяльністю організації. Ці методи управління сприяють виконанню такої функції управління, як планування. Вони пов'язані також з функціями мотивування та контролювання [15].

С. Мізюк та О. Буглак визначають, що до основних показників забезпечення ефективного управління транспортним підприємством належить показник його інвестиційної привабливості. Авторами пропонується методика оцінювання інвестиційної привабливості підприємств, визначаються умови активізації інвестиційної діяльності підприємства, такі як інтегрованість із загальною системою управління підприємством; комплексний характер формування управлінських рішень; високій динамізм управління; багатоваріантність підходів до розроблення окремих управлінських рішень та орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства [12].

М. Грещак виділяє складові економічних методів управління, зображені на рис. 3.

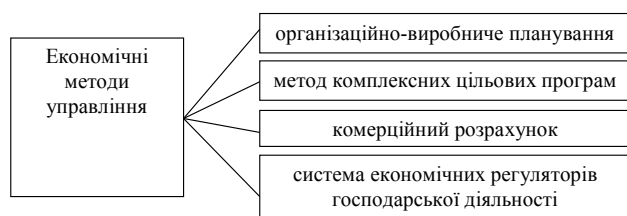

Рис. 3. Складові економічних методів управління

Джерело: складено авторами на підставі джерела [4]

К. Кирпиченко зазначає, що ефективність застосування методів управління переважно залежить від рівня кваліфікації керівних кадрів, що зумовлює потребу систематичної та цілеспрямованої підготовки й повсякденного використання всіх зазначених напрямів впливу на колектив та окремих людей.

Основною умовою застосування методів управління за ринкових відносин є забезпечення рентабельності, самоокупності, господарської самостійності, моральної та матеріальної зацікавленості, конкурентоздатності продукції, зниження собівартості тощо. Головне призначення методів управління в умовах формування ринкових відносин полягає в тому, щоби забезпечити високу ефективність діяльності трудових колективів, зацікавленість кожного працівника в досягненні найвищих результатів господарювання [8].

Малий бізнес сьогодні є соціально-економічним фундаментом, без якого не може стало розвиватись будь-яка інноваційно орієнтована національна економіка. Мале підприємництво допомагає державі вирішувати економічні (створення конкурентного середовища, функціонування приватного капіталу, привабливість для іноземних інвестицій) та соціальні проблеми (створення додаткових робочих місць, вирішення проблем бідності). Виробничо-господарська діяльність малих підприємств має низку переваг, таких як динамічність організаційної форми, здатність оперативного перелаштовувати на нові технології та продукцію, готовність до комерційного ризику, високий рівень залежності від кінцевого результату праці робітників, оперативність та ефективність управління підприємством.

Формування конкурентних переваг малого підприємства відбувається в процесі виконання такої функції менеджменту, як управління конкурентоспроможністю,

що потребує перш за все визначення та систематизації її складових.

Структура основних елементів забезпечення конкурентоспроможності малого підприємства повинна найбільш змістовно відображати організаційні, економічні, технологічні, управлінські сфери його діяльності. Ю. Самойлик вважає доцільним згрупувати їх у два узагальнюючі блоки, такі як організаційні та економічні складові [18].

Основними причинами гальмування розвитку малого підприємництва в Україні є неопрацьованість законодавства щодо розвитку малого підприємництва; високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого підприємництва йти у тіньову економіку; недостатня державна фінансова-кредитна та майнова підтримка малих підприємств; відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу; відсутність стимулів для інвестицій тощо.

До об'єктивних проблем підприємств малого бізнесу можна віднести високу чутливість суб'єктів сектору до несприятливих економічних факторів (інфляція, циклічні коливання, зміна кон'юнктури ринку), обмеженість доступу до фінансових та кредитних ресурсів через значну нестабільність підприємств сектору, складність залучення висококваліфікованих фахівців, незбалансованість досвіду підприємця-початківця (достатній досвід у технології виробництва та недостатній досвід у комерції, управлінні персоналом, або навпаки), значний ступінь ризику, короткий «життєвий цикл» суб'єктів сектору.

Завданням сучасного менеджменту в малому бізнесі є пошук прогресивних організаційно-економічних механізмів управління конкурентоспроможністю, що можуть забезпечити ефективне функціонування малих підприємств на внутрішньому ринку та їх доступ до міжнародних ринків, водночас задоволення потреб споживачів у якісній продукції та послугах за доступною ціною.

С. Козаченко визначає такі основні напрями загальної трансформації національної економіки для забезпечення зростання конкурентоспроможності малих підприємств:

1) створення умов для модернізації технічного та технологічного переозброєння підприємств (пільгове кредитування, ефективна система оподаткування, реструктуризація суми простроченої та поточної заборгованості за кредитами банків, списання пені за платежами до бюджету тощо);

2) забезпечення ефективного розвитку інвестиційно-інноваційного сектору економіки, основними структурними елементами якого є наука та наукове обслуговування, машинобудування тощо;

3) стимулювання розвитку виробничої та соціальної інфраструктури як найважливішого чинника модернізації країни та збільшення зайнятості населення [10].

Складність управління підприємствами малого бізнесу, а саме підприємствами малого бізнесу транспортної галузі, полягає в тому, що потрібно вміло підібрати методи управління, тому що через вразливість до впливу зовнішніх факторів на підприємство ми не можемо використовувати всі економічні методи.

Так, нині транспортна галузь України має низку викликів, належна відповідь на які забезпечить нові можливості для зростання, створення нових робочих місць та розвитку економіки загалом. Підґрунтя цих процесів складають Національна транспортна стратегія України на період до 2030 року, Угода про асоціацію «Україна – ЄС» та гармонізація стандартів і політики з чинними в ЄС. Оновлена Національна транспортна стратегія враховує сильні та слабкі сторони, можливості та загрози в галузі

транспорту. Сильні сторони дають переваги, що забезпечують подальший розвиток галузі транспорту. Можливості вказують на перспективи розвитку, які Україна може використати для істотного поліпшення роботи галузі [17].

Стратегія визначає основні напрями покращення якості надання транспортних послуг, передбачає наближення рівня їх надання та розвитку інфраструктури до європейських стандартів, підвищення рівня безпеки та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, реагує на необхідність поліпшення системи управління, проведення адміністративної реформи та децентралізації повноважень центральних органів виконавчої влади, запровадження антикорупційної політики, корпоративного управління в державному секторі економіки.

Натомість Стратегія сталого розвитку України до 2030 року має на меті до 2020 року забезпечити всеохоплююче спрощення процедур відкриття бізнесу та супроводу його господарської діяльності, зокрема через поширення практики електронного врядування. До 2030 року слід зменшити ступінь зносу до 40% та забезпечити оновлення основних засобів на 50% у таких видах економічної діяльності, як транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність.

Цілями Стратегії щодо транспортної галузі є заохочення розвитку мікропідприємств, малих і середніх підприємств; формування організаційної інфраструктури підтримки підприємництва; збільшення кількості зайнятих працівників на середніх і малих підприємствах, фізичних осіб – суб'єктів малого підприємництва; розвиток якісної, надійної, збалансованої та життєстійкої транспортної інфраструктури [16].

Згідно із Законом України «Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року» необхідними є збільшення ефективності та конкуренто-

спроможності транспортної галузі, вдосконалення правового механізму державно-приватного партнерства, посилення взаємодії між державним та приватним секторами, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, проведення необхідних реформ, зокрема запровадження децентралізації, особливо шляхом скоординованих ініціатив державної політики. Наведені напрями забезпечать міцну основу сталого розвитку транспортної галузі та створення вільного й конкурентного ринку транспортних послуг [17].

Транспорт є однією з базових галузей економіки України, що має значний відсоток у структурі ВВП. Щоправда, останніми роками цей внесок знижується (у 2012 році він склав 7%, у 2015 році – 6,7%, у 2017 році – 6,4%).

У 2016 році кількість суб'єктів господарювання в галузі транспорту складала 119 тис. (6% від загальної їх кількості), з яких підприємства становили 15,1 тис. (12,7%), фізичні особи – підприємці – 103,9 тис. (87,3%).

Проаналізувавши дані Державної служби статистики України, можемо сказати, що кількість перевезених пасажирів, зокрема на автомобільному транспорті, за останні 4 роки знижується (рис. 4).

Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом за останні 3 роки помітно зростає (рис. 5).

Згідно з даними Міністерства інфраструктури України у структурі АТП транспортної галузі переважають малі підприємства, кількість яких становить 14 007 (92,5%), середніх нараховується 1 109 (7,3%), а великих – 32 (0,2%) [14].

За 2017 звітний рік у міжміському сполученні автомобільним транспортом (автобуси) перевезено 148 млн. пасажирів з 225 млн., у приміському сполученні автомобільним транспортом (автобуси) перевезено 621 млн. пасажирів з 990 млн. Пасажирообіг автомобільним транспортом (автобуси) становить 49 млрд. пас.-км, що становить 38% від усіх видів транспорту.

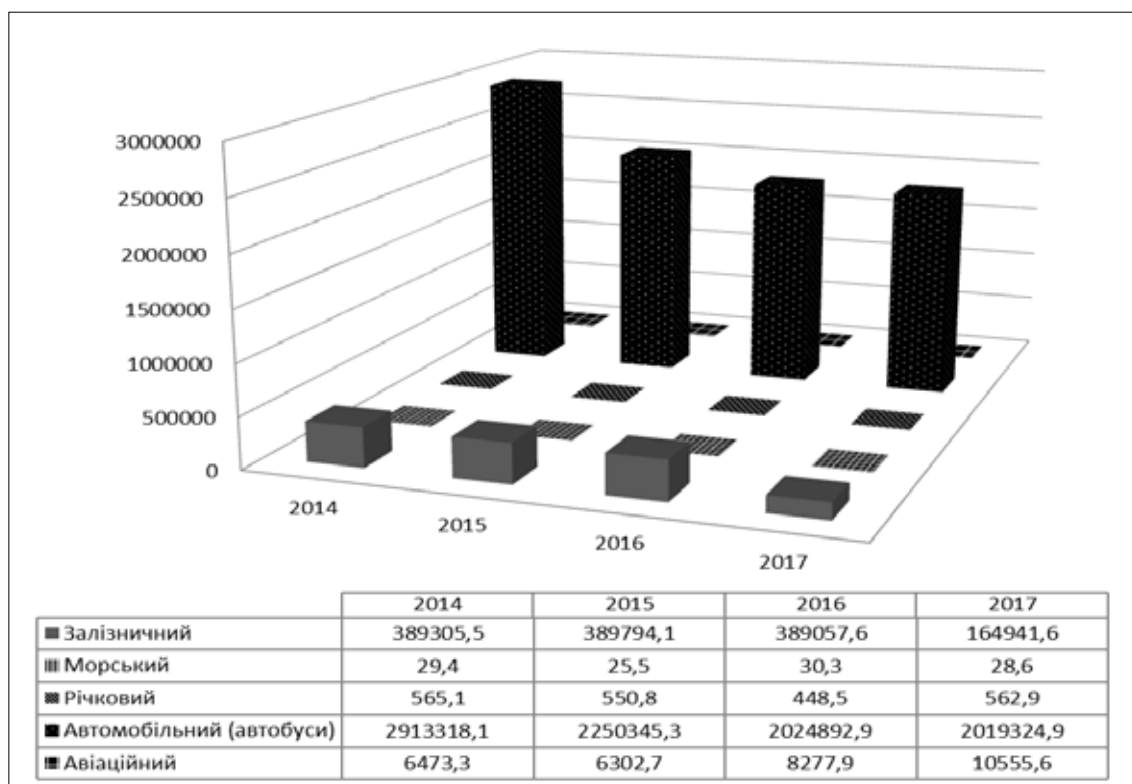

Рис. 4. Кількість перевезених пасажирів за видами транспорту (тис. пас.) [5]

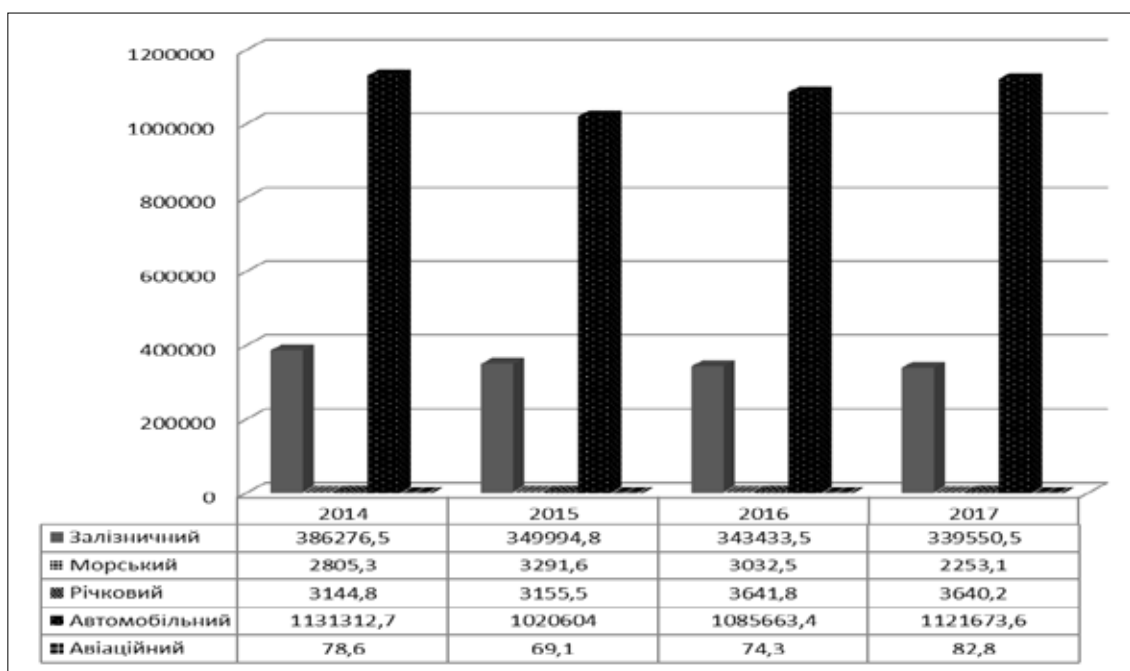

Рис. 5. Обсяг перевезених вантажів за видами транспорту (тис. т) [5]

Нині автомобільна транспортна система України налічує більше 9,2 млн. транспортних засобів, зокрема 6,9 млн. легкових автомобілів, 250 тис. автобусів, 1,3 млн. вантажних автомобілів [14].

Загалом на ринку комерційних перевезень в цей час здійснюють підприємницьку діяльність майже 56,2 тис. перевізників, які у своїй діяльності використовують більше 154 тис. транспортних засобів.

Сьогодні в Україні нараховується близько 16 тис. суб'єктів господарювання, що мають ліцензію на право здійснювати міжнародні перевезення пасажирів. Маршрутна мережа єднає Україну з 23 іноземними країнами та становить понад 1 000 регулярних автобусних маршрутів, які обслуговують близько 270 автомобільних перевізників [14].

Згідно з даними Міністерства інфраструктури України парк автобусів українських перевізників у зв'язку з відсутністю в Україні виробництва автобусів для міжнародних перевезень та високими ставками ввізного мита на 80% складається з транспортних засобів віком понад 10 років, що викликає негативні наслідки як щодо комфортності перевезень, так і щодо екології та підтримки їх належного технічного стану.

У 2016 році близько 998 тис. осіб (6,1% від загальної кількості зайнятого населення) працювали у сфері транспорту, складського господарства, поштової та кур'єрської діяльності [14].

Транспортна система є найважливішою складовою інтеграції світової економіки. Беручи до уваги географічне положення України та її можливості, бачимо необхідність вдосконалення інфраструктури, реалізації наявних транспортних стратегій та впровадження нових, а також підвищення конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Однією з головних рис привабливості для виробників та закордонних інвесторів національного ринку є транзитне положення.

Для покращення управління ефективністю діяльності малих АТП (автотранспортних підприємств) ми пропонуємо використовувати один з основних економічних методів управління, такий як ціноутворення, адже в умовах формування ринкових відносин зростає роль цін як

мірила ефективності витрат і результатів господарської діяльності, а саме ділових стимулів НТП, підвищення конкурентоспроможності та зниження собівартості продукції. Ціноутворення як метод управління економікою підкріплюється податковою системою.

Л. Лісовська визначає, що обов'язковими для успішного управління конкурентоспроможністю малих підприємств стають високий науково-технічний рівень і ступінь удосконалення технологій; використання новітніх винаходів та відкриттів; впровадження сучасних засобів автоматизації управління; фінансова стійкість підприємства; конкурентоспроможні послуги; економічна ефективність використання всіх ресурсів підприємства [11].

І. Должанський зазначає, що в Україні основними чинниками, які впливають на конкурентоспроможність малих автотранспортних підприємств, є рівень техніки та технології, система розроблення та впровадження нововведень, рівень організації виробництва, система планування, система економічного стимулювання [6].

Зростання та утримання досягнутого рівня конкурентоспроможності автотранспортних підприємств малого бізнесу є можливими лише завдяки виявленню та нейтралізації негативних факторів, стимулюванню дії позитивних факторів, зокрема вдосконалення організаційної структури, збалансування економічного потенціалу, впровадження нових технологій.

Проаналізувавши дані Міністерства інфраструктури України та Державної служби статистики України за останні роки, можемо зробити висновок, що у транспортній галузі постійно зростає конкуренція. На це впливає багато факторів, але найвагомішим із них є збільшення кількості АТ підприємств.

Для підприємств малого бізнесу, які працюють у цій галузі, є безліч проблем, пов'язаних з їхнім функціонуванням. Щоб ефективно функціонувати та підвищувати ефективність своєї діяльності підприємство перш за все має бути конкурентоспроможним. Щоби цього досягти, АТП малого бізнесу треба правильно визначити ринкову стратегію, провести аналіз ринку та аналіз ефективності діяльності на цьому ринку, для підвищення економіч-

ної ефективності раціонально використовувати наявні ресурси та запаси, а також шукати більш вигідні для здобуття кращих фінансово-економічних результатів.

Незважаючи на те, що Україна приєдналась до програми ЄС із конкурентоспроможності підприємств малого та середнього бізнесу (COSME), видимих покращень для підтримки ефективної діяльності малого бізнесу, зокрема АТП, не спостерігається. Програма спрямована більше на підприємства, які займаються виготовленням товарів, а не наданням послуг.

Підбиваючи підсумки, можемо зробити висновки, що всі вищезазначені проблеми розвитку потребують нагального вирішення шляхом запровадження таких напрямів управління ефективністю діяльності підприємств згідно зі складовими економічними методами управління.

1) На міжнародному рівні:

- надання доступних фінансових інструментів для впровадження інновацій у малому та середньому бізнесі;
- поліпшення доступу до міжнародних ринків, зокрема всередині ЄС, а також на міжнародному рівні;
- покращення умов доступу МСП на ринки (забезпечення консультативних та аналітичних послуг, пов'язаних з експортно-імпортною діяльністю підприємств, розширенням торговельно-економічних зв'язків);
- покращення умов функціонування МСП (імплементация Акта Малого Бізнесу для Європи (Small Business Act for Europe));
- формування культури ведення бізнесу;
- залучення висококваліфікованих консультантів, які здатні якісно трансформувати їх бізнес;
- надання грантів для часткової оплати послуг консультантів, які займаються наданням якісних консалтингових послуг для МСП;
- запровадження прозорого механізму тарифного регулювання, розроблення та затвердження порядків (методик) формування та зміни тарифів.

2) На державному рівні:

- концентрація фінансових ресурсів на виконанні основних завдань розвитку галузі транспорту;
- функціонування транспортних підприємств на засадах самоокупності;
- спрощення отримання ліцензій та патентів для транспортних МСП.

3) На галузевому рівні:

- створення сприятливих умов для забезпечення привабливості галузі транспорту для залучення інвестицій,

зокрема іноземних, задля оновлення та модернізації матеріально-технічної бази галузі;

– забезпечення підтримки розвитку малого та середнього підприємництва в периферійних районах, об'єднаних територіальних громадах, в пріоритетних галузях, галузях, що активно розвиваються, та транспортній галузі;

– створення умов перевищення рівня пропозиції транспортних послуг над попитом;

– лібералізація ціноутворення на ринку транспортних послуг.

4) На рівні підприємства:

– удосконалення системи контролю за використанням робочого часу та часу відпочинку водіїв;

– бізнес-стажування за кордоном на діючому підприємстві (обмін досвідом за допомогою програми «Еразмус» для молодих підприємців);

– вибір форми та системи оплати праці, яка підходить цьому підприємству;

– підвищення ефективності праці через систему преміювання;

– раціональне використання цінової політики.

Висновки. На основі проведених досліджень можна зробити висновок, що створення ефективної конкурентоздатної транспортної галузі можна здійснити шляхом забезпечення конкурентоспроможних та високоякісних транспортних послуг; гарантування високопродуктивної безпечної транспортної інфраструктури й транспортних засобів, які необхідні тією мірою, якою вони забезпечать конкурентоспроможні високоякісні транспортні послуги; створення умов перевищення рівня пропозиції транспортних послуг над попитом.

Отже, актуальною надалі залишається проблема ефективності діяльності малих підприємств транспортної галузі. Основними напрямками покращення управління економічною ефективністю діяльності підприємств малого бізнесу є підвищення кваліфікації управлінського персоналу, вдосконалення організаційної структури управління на підприємстві, раціональне управління наявними ресурсами та їх використання, створення більш комфортних умов праці, більш точне планування діяльності та розвитку підприємства з урахуванням усіх можливих подій. Від завчасної підготовки заходів управління, що перешкоджають майбутнім загрозам, залежить ефективність діяльності підприємства та його конкурентоспроможність.

Список використаних джерел:

1. Ареф'єва О., Коренков О. Управління потенціалом розвитку підприємств : монографія. Київ : ГРОТ, 2004. 200 с.
2. Вачугов Д., Березкина Т., Кислякова Н. и др. Основы менеджмента : учебник для вузов / под ред. Д. Вачугова. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Высшая школа, 2005. 376 с.
3. Гетьман О., Шаповал В. Економіка підприємства : навчальний посібник. 2-ге вид. Київ : ЦНЛ, 2010. 488 с.
4. Грещак М., Гребішкова О., Коцюба О. Внутрішній економічний механізм підприємства : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2001. 228 с.
5. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tr.htm.
6. Должанський І., Загорна Т. Конкурентоспроможність підприємства. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
7. Іванілов О. Економіка підприємства : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 728 с.
8. Кирпиченко К. Аналіз основних принципів і методів управління підприємством. *Вісник економіки, транспорту і промисловості*. 2001. № 36. С. 345–347.
9. Ковальчук І. Економіка підприємства : навчальний посібник. Київ : Знання, 2008. 679 с.
10. Козаченко С., Акімова І. Управлінський інструмент підвищення конкурентоспроможності компаній. *Вісник міжн. наук.-техн. ун-ту ім. акад. Ю. Бугая. Серія «Економіка»*. 2010. № 1. С. 49–55.
11. Лісовська Л., Іванець Л. Сучасна парадигма конкурентоспроможності підприємства. *Вісник ун-ту «Львівська політехніка». Проблеми економіки та управління*. 2009. № 640. С. 143–149.
12. Мізюк С., Буглак О. Методичні умови залучення інвестицій на авіапідприємства України. *Збірн. наук. праць НАУ*. 2005. № 12. С. 80–83.

13. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://cosme.me.gov.ua/assets/1.-детально-про-програму-cosme-2.pdf>.
14. Міністерство інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/statistichni-dani-po-galuzi-avtomobilnogo-transportu.html>.
15. Павленкова В. Конкурентоспроможність підприємства: управління, оцінка, стратегія : колективна монографія. Дніпро : Дніпропетровський університет економіки та права ім. Альфреда Нобеля, 2011. 352 с.
16. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року : Закон України від 20 серпня 2018 року № 9015-1. *Відомості Верховної Ради України*. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH6YF00A.html.
17. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року : Закон України від 30 травня 2018 року № 430-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2018-p>.
18. Самойлик Ю. Економічний механізм формування стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства. *Вісник Житомир. держ. технол. ун-ту. Екон. науки*. 2010. № 3 (53). С. 94–98.
19. Ячменьова В., Височина М., Сулима О. Ефективність управління діяльністю промислового підприємства та діагностика загроз : монографія. Сімферополь : ВД АРІАЛ, 2010. 472 с.
20. Ященко О., Романюк О. Економічні та соціальні аспекти оцінки ефективності. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18 (6). С. 237–238.

НАПРАВЛЕНИЯ УПРАВЛЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬЮ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ МАЛОГО БИЗНЕСА ТРАНСПОРТНОЙ ОТРАСЛИ

Аннотация. В современных условиях вопрос повышения эффективности деятельности предприятий приобретает особую актуальность. На разных уровнях управления экономикой этим вопросом интересуются как владельцы частного предприятия, так и руководители государства. С учетом интересов различных субъектов экономических и социальных отношений управление эффективностью деятельности предприятия требует современных подходов. Малый бизнес является одним из ведущих секторов экономики стран с рыночной экономикой, поскольку помогает стране решать такие важные вопросы, как занятость населения, обеспечение рынка товарами и услугами ежедневного потребления, мобилизация финансовых и производственных ресурсов, и может выступать основным фактором преодоления социально-экономических проблем населения. Однако, как известно, на развитие и деятельность малого бизнеса влияют веские факторы политического, правового, организационного, экономического характера. Итак, в статье приведены основные источники обеспечения конкурентоспособности предприятий малого бизнеса, в соответствии с чем предложены пути создания эффективной конкурентоспособной транспортной отрасли и направления управления эффективностью деятельности предприятий. Определено понятие «эффективность». Рассмотрены методы управления деятельностью предприятий. Выявлены основные проблемы функционирования предприятий малого бизнеса, в частности в транспортной отрасли.

Ключевые слова: эффективность, управление, малый бизнес, конкурентоспособность, транспортная отрасль.

DIRECTIONS OF THE EFFICIENCY MANAGEMENT OF THE ACTIVITIES OF ENTERPRISES OF THE SMALL BUSINESS OF THE TRANSPORT INDUSTRY

Summary. In the current conditions, the issues of improving the efficiency of enterprises are of particular relevance. At different levels of economic management there is an interest in this issue, from the owners of a private enterprise to the leaders of the state. Taking into account the interests of various subjects of economic and social relations, the management of the efficiency of the enterprise requires modern approaches. The efficiency of the enterprise is very important, as it reveals such characteristics as the feasibility, effectiveness, quality and usefulness of its activities. One of the main categories to achieve the strategic goal of the enterprise is economic efficiency; its evaluation is a significant factor for the future effective development of the enterprise. Given that small business is one of the leading sectors of the economy of countries with a market economy, as it helps the country to solve such important issues as employment, providing the market with goods and services of daily consumption, mobilization of financial and production resources, etc. and can be a major factor in overcoming the socio-economic problems of the population. But, as you know, the development and activity of small business is influenced by strong factors of political, legal, organizational, economic nature. The complexity of the management of small businesses, namely small businesses in the transport industry, is that you need to skillfully choose the methods of management, because due to vulnerability to external factors on the enterprise, we cannot use all economic methods. Paying attention to the number of concepts and definitions regarding the efficiency of enterprises, the problem of finding the best ways to manage the efficiency of small business road transport remains relevant in the future. Therefore, the paper presents the main sources of ensuring the competitiveness of small businesses, respectively, proposed ways to create an effective competitive transport industry and areas of performance management of enterprises. The concept of “efficiency” is defined. Methods of management of activity of the enterprises are considered. The main problems of functioning of the enterprises of small business, in particular, in transport branch are revealed.

Key words: efficiency, management, small business, competitiveness, transport industry.